

laatste*) week, kreeg ik eenige brieven — meest waardeerende, zoodat ik er niet verder behoef op in te gaan, dan alleen dat ik mijn dank uitspreek voor die waardeering.

Maar er was één broeder en vriend, die zich stootte aan de uitdrukking M. O. „Het M. O. is nu eenmaal bij de orthodoxie de kop van Jut, en 't gymnasium het heilige huisje", zoo ongeveer was zijn klacht. Ik kan hem geruststellen — ik bedoelde niet de gymnasia uit te sluiten. Reeds vroeger zeide ik, dat ik, om den langen term „Voorbereidend Hooger Onderwijs" te vermijden, gemakshalve gewoonlijk zou spreken over het M. O.

Er bestaat trouwens tegenwoordig, nu (helaas!) de Hoogere Burgerschool ook voor bijna alle faculteiten opleidt (wie weet straks ook voor de juridisch!) geen reden, om in onderscheiding van de H. B. S. juist van het gymnasium als van Voorber. H. O. te spreken. Laten we zoo langzamerhand maar alles samenvatten onder den term M. O.

Toekomst-ellende.

Het nieuwe voorstel inzake het aanvullingsexamen voor hen, die de H. B. S. hebben afgeloopen, en nu in de rechten willen gaan studeeren, is een stap verder op een zeer verderfelijken weg.

De eerste stap is gezet, toen de menschen van het onderwijs vergaten, wat oorspronkelijk de bedoeling van de H. B. S. was, n.l. een school, die allerlei opleiding voor de levenspraktijk kon geven, als verlengstuk van de lagere school. Men kwam zoover, dat men de menschen van de H. B. S. op de Universiteit kreeg. Daarmee verloochende men het karakter van de H. B. S. en ook het karakter van de Universiteit.

Erger werd het, toen het wetteke-Limburg het promotie-recht gaf aan de H. B. S.-ers. Maar straks wordt het nog erger.

Iemand kan, met een klein aanvullingsexamen-Latijn, van de H. B. S. in de rechten promoveeren. Maar ook: hij zal, na het kandidaats-rechten, doctoraal in de filosofie kunnen doen, en straks in dat vak promoveeren. Indien althans voor hem geen uitzondering gemaakt wordt!

Dan wordt hij doctor in de filosofie. Practisch is dan wel voor hem het grootste deel der filosofische literatuur een gesloten boek — maar dat geeft niet: in den tijd toen de menschen nog Grieksch en Latijn verstonden, zijn er vertalingen van de werken der ouden genoeg verschenen. En straks krijgen we doctoren in de filosofie, die Plato lezen met een „pous".

Nederland heeft steeds een zeer goeden naam gehad in de wetenschappelijke wereld, maar wanneer we nog een kwart-eeuw zoo verder gaan,

*) Dit stuk stond een week over, L. te d. H. Zie intusschen het hoofdartikel van deze week.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

„Wij wilden Jezus wel zien." IV.

Wat nu de Vlaamsche litteratuur betreft, het is algemeen bekend, hoe in het land der Vlamingen de naam van Jezus Christus weer genoemd en met liefde gezegd en herzegd wordt.

Niet altijd zijn de woord-verbindingen even gewaagd, als de kopergravures van den Vlaamschen Joris Minne, die in zijn „Jezus-suite" onderwerpen aandurfde als „Jezus onder de guillotine, Jezus in 't bordel", enz. Want de litteratuur heeft meer de neiging, den Christus, als ze hem ziet, te verdroomen, dan dat ze gevaar loopt, hem al te ruw te trekken binnen den cirkel van het rauwe, werkelijke leven.

Maar ook dit proces doordiep zijn geschiedenis. Van Guido Gezelle behoeft niemand meer te hooren, dat zijn kunst den Christus draagt en van hem gedragen wordt. Met hoeveel dankbaarheid heeft Alois Walgrave kunnen schrijven, dat Guido Gezelle dichter, maar bovenal priester was; dat zijn dichterschap zijn priesterlijke bediening heeft moeten bemiddelen en dat Gezelle „wilde doen herleven een Christen-Vlaamsche volk".¹⁾

De liefde voor Gezelle is, vooral na zijn dood ontwaakt ook bij velen, die tegenover zijn gedachtenis iets hadden goed te maken. En de geest van Gezelle is nog krachtig genoeg, om den naam van Christus te doen klinken met meer kracht, dan slechts de mythologische verbeeldingen kunnen opwekken.

„Onleugenachtig heet nog 't land
het katholieke Vlaanderen."
't Is waar, God-dank en u, is nog
ons tale een christen vrucht,
maar toch, daar zijn er die heur sap
en zoetigheid veranderen,
en smaken doen naar wrang gewas
uit heidensch-vreemde lucht.

God wekke ons op, het is nog tijd;
nog zijn wij niet gevallen
in de ergste zonde, die vergeet
den plicht van dankbaarheid.
Nog hoore ik op uw zielegalen
er honderden weerschallen,
en nog en heeft uw invloed niet
zijn laatste woord gezegd.

Uw Vlaanderen wil nog blijven wat
het was: de vrije streke,
het Land, waar levend, Christus heerscht
door liefde en zacht geweld....²⁾

dan houden we alleen maar over mannen, die in de exacte vakken zich een naam verwerven.

En wanneer de laatste Nederlander, die nog Grieksch leerde, zal zijn gestorven, dan zal men een werk uitgeven — het zooveelste onderdeel van een historie van het wetenschappelijk leven in Nederland. Dat werk zal heeten „van Minister De Visser tot den laatste der Mohicanen".

De literarische faculteit heeft dan geen studenten meer in de Oude Talen. Want het geeft dan geen levensbestaan meer, deze vakken te studeeren, wijl ze niet meer worden gedoceerd.

Immers alleen theologen zijn dan nog zoo onderwetsch Grieksch en Latijn noodig te hebben. Misschien is er tegen dien tijd wel een alleszins betrouwbare vertaling van alle werken van oude theologen, die nog beteekenis hebben — benevens van den Bijbel. En dan hebben zij ook geen oude talen meer noodig.

Of deze vakken worden dan nog alleen door dominees, met den titel van lector, onderwezen aan theologische voorbereidende scholen. Natuurlijk dan ook weer alleen bij de gereformeerden en enkele dergelijke „groepen". Want godsdienst-geschiedenis is zonder oude talen ook wel te leeren.

Over honderd jaar zullen jeugdige gelieven een nieuw geheimschrift hebben uitgevonden, dat over alle scholen zich wonder-snel verbreidt. Het zal zijn een woord-combinatie van zeer vreemde letters. Alle inspecteurs van het onderwijs zullen er bij geroepen worden, en alle mogelijke politie-autoriteiten zullen hun best doen. Niemand zal kunnen uitmaken, wat de jongelui, ongestraft, heimelijk samen zweeren.

Tot er één jongeling door de mand valt, en vertelt, dat het letters zijn uit een vreemde taal, die hij in een boek, dat hij zijn vader op zolder ligt, overschreef. Men zal dat boek zien, en ontdekken, dat de jeugdige deugdeliken Nederlandsch schrijven met Grieksche letters — evenals de staten van Holland vroeger het oud-Friesch met dergelijke letters in hun geheimschrift weergaven.

Dan zal men een dominee roepen om te getuigen, dat het vreemde inderdaad Grieksch is. En hij zal constateeren, dat hij Grieksch ziet, maar Nederlandsch leest.

En dan zal er een paedagoog opstaan, die verklaart, dat het tijd wordt de jonge menschen weer Grieksch te leeren.

Ze zijn er immers „zelf-werkzaam" mee geworden!

J. WATERINK.

Zoo heeft de eerbied bij Gezelle's graf uitgezien naar de komst der discipelen, leerlingen, niet alleen van den dichter, maar ook van den priester, den Christus-zegger.

De discipelen nu zijn gekomen; om zijn graf reeds stonden ze; al waren ze dan ook discipelen slechts. „Discipelen" immers zijn de eeuwen door zij genaamd, die wilden leeren, ook al waren ze ontrouw aan de gedachte van den meester.

Er zijn er, die tegenover den schijn van een carnavals-tijd over het Vlaamsche land zien komen de adventsdagen van de kerstvreugde der nieuwe geboorte. En, als men die twee onderscheiden mag, dan is de politieke ontwikkeling der dingen minder dan de litteraire in staat, dezen droom te wekken en zijn uitlegging te geven.³⁾

Er zijn er gelukkig in Vlaanderenland nog velen, voor wie de Christus meer is dan de gekruiste Druivel, zooals Benedikt Sernels, de magere, blozende mijn-heer Pastoor van Felix Timmermans hem ziet.⁴⁾ Want de historische Jezus wordt ook in Vlaanderen nog gekend, al heeft de aesthetische beelding ook zijn naaktheid willen kleeden met een gewaad, dat, zeer vaak, zijn wezenlijkheid bedekt en verdoet in valschen schijn.

Enkele namen van de meest bekenden mogen hier volgen.

Eaer is vooreerst Albrecht Rodenbach, die, ondanks zijn vroegtijdigen dood, toch heel veel betekend heeft voor de zoogenaamde Blauwvoetij.⁵⁾ de beweging, die tegen de verfransching van West-Vlaanderen zich heeft te weer gesteld (1856—1880). Hoe heeft hij Vlaanderen en zijn geloof willen beschermen tegen den geest van den vreemde (voor hem zijn de vreemden „Geuzen"):

Mijn God, indien het werk der Geuzen lukken moet,
— wij weten door wiens schuld — indien die bonte

verkochte schrijvelaars en gierige democraten
in wier beoedelde hand wij 't kampen moeten laten
voor 't lieve Vlaanderen, hun Vlaanderen,

uit hun Voltairegeest — hoe Vlaamsch niet
[waar? — geteeld,
met leugen en bedrog, in onze onteerde gouden,
op 't puin van al dat Vlaamsch is nog eens moeten
[bouwen.

verdelg ons, o mijn God!

Hier is Roomsche gedachte. In Bilderdijsche heftigheid en bewegendheid uit zij zich. Maar Gezelle heeft hem dan toch de gedachte geleerd:

Te midden van die jonge Vlaamsche zonen
stond dan een priester (Gezelle) en hij sprak en zong,
zong 't lied van Vlaanderen in die oude tonen,
zong, en zijn lied in d'berten drong.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Een figuur slaan?

Er komt al meer tekening in de oppositie tegen het subsidiëren van de Olympische Spelen.

Een deel van de Roomsche pers schaaft zich ook daarbij.

Zelfs de socialistische „Voorwaarts" sluit er zich bij aan en durft daarin van „Het Volk" af te wijken.

Het voornaamste argument, wat ter verdediging van dit wetsontwerp wordt bijgebracht, is wel dit: dat Nederland door deze subsidie te verwerpen voor de oogen van heel de wereld een figuur zal slaan.

Toch munt dat argument niet uit door kracht. De eenige, die een figuur zou kunnen slaan, is minister De Visser, omdat hij voor een paar jaar tot tweemaal toe deze subsidie toezegde.

Maar het boekkleed zou ook dezen man niet ontsieren en hem het verloren respect doen herwinnen.

Door deze subsidiëering te weigeren zou ons land juist aan de andere volkeren toonen, dat het ons met de bezuiniging hooge ernst is.

Wij, die er in vergelijking met onze naburen nog financieel gunstig voorstaan, zouden daardoor een welsprekend voorbeeld geven.

Ons krediet op de wereldmarkt kan daardoor slechts rijzen.

Doch ook zouden wij een goed figuur in moreelen zin maken.

Het zou ons land tot eere strekken, dat het, waar het van de Olympische Spelen onzedelijkheid en Zondagsontheiliging vreest, onvoorwaardelijk voor de gunst bedankte om deze Sportfeesten hier te houden.

En dat die vrees niet geheel ongegrond is, bleek uit een publikatie van het Nederlandsch Olympische Spelen-Comité.

Dit toch blies hoog van den toren, dat het voor onze godsdienstige gevoelens wel respect had, maar ze niet kon ontzien.

(Een goedkoop respect!)

Alleen zou het bij wijze van concessie de Olympische Spelen des Zondags in de morgenuren doen stilstaan.

Alsof men ons daarmee koopen kon.

Alsof wij tot marchandeeren bereid waren.

Alsof het des Zondags slechts van 9—12 of van 9—2 de dag des Heeren is en niet de gansche dag?

Een miljoen en een half miljoen.

Ook omtrent een andere zaak bestaat onrust bij ons volk.

Velen moeten zich door de bezuiniging geldelijke offers getroosten.

Rodenbach is geworden tot een dichter der confessorische trouw (al is de twijfel nooit uit zijn ziel geweken):

Wierookwalm en orgelklank,
stille bede en kinderzang
smelten in harmonisch stijgen
't midden een godvruchtig zwijgen,
en eenvoudig wordt aanhoord
Gods eenvoudig Woord.

Zijn strijd voor de vlaamsche beweging is dan ook een bewust stutten willen van het kruis van Christus:

Drinken we al ons minnen samen;
Minne van ons Vlaanderenland,
van ons vaders, de oude Vlamen,
en van onzen gildeband,
van den Klauwaart, van den Blauwvoet,
van 't voorspelde zeegedruisch,
van hetgeen des klauwaarts klauw hoedt,
't lieve dierbaar Christi kruis.⁶⁾

Verwant aan die van Rodenbach is ook de kunst van Victor de la Montagne (1854—1915). Maar zijn werk is gebleven beneden de mogelijkheden van zijn aanleg, en ook waar die aanleg zich vrij kan openbaren, is zijn religieuze woord niet veel verder gekomen dan de zachte intimiteit van de „stemming", die zich door een motief van „religie" laat dragen:

Het Angelus klept in de verte
in tonen zilverhel,
Grootmoeder knielt op den drempel,
de kinderen stafen hun spel.
Grootmoeder bidt: „Onze Vader",...
De kinderen zeggen 't heur na: —
Een zonnestraal zijdt door het loover,
een lichtstraal van Godes genâ.

De stemming zou wel dezelfde geweest zijn, als Grootmoeder een ander formuliergebed had gezegd, devootlijk opgedragen aan welken god ook.

Sterker dan De Montagne is reeds Pol de Mont (geb. 1857). Temidden van zijn zinnelijke onstuimigheden is „Zomerblommen"⁷⁾ staat een christelijk vers: „Blauw Meinacht" en een kerstverhaal: „Wat Seppe de Calum aan de Uzer zag". Ook zijn religieuze besef wordt evenwel niet persoonlijk, niet beweeglijk.

Leeuwrik, zoo nietig klein,
wie gaf uw stem,
wie uwen gorgolag
die kracht en kleem?

Maar op die vraag geeft hij zelf het antwoord niet, wanneer hij vervolgens vraagt:

Nuttige subsidie
En na
Spelen wa
van Buite
verschaffe
Verschi
geuit.

O.a. dat
tementsge
ruimte ge
Ook he
malige hu
addeeling
kleiner lo
ambtswa
Het i
licht opgr
Wil de

den, dan
maken, d
is en volk
Wij ho
in een tij
lige slage
alleen be
neer zij
Hierme
deel uit.

Maar w
volk erve
en niet

— Zomer

Er beh
om zich
het beho
Het ka
onze par
dan toch
van den
De hui
lijk een

Die u
achter zi
Onze p
land moe
Daaron
ficus de j
Het be
ons tege
Al heb
ljve de v
zullen on
zwaren,
ingebrach
Ook ha

En ten
ook niet:

Maar w
naar pers
keer met
Prosper v
vaak niet
theisme;
veel kunn
hem noer
sche trad
kristelijke
geschake
ze nooit
niet aan
christe
nachts ge
gemakkelij
spoedig al
belijde

Tuen zwe
alleen de
niet zelfs
daar ook
Plots raak

nog 't go
wyl 't br
en bloed

En 'k we
uit eigen
Hij leed e

En dorst
ik hoopte

der wroe

Zoo ter
christende
pantheism